

manlı gazetelerinin münderecâtından fikrimizde de pek fâideli kısmını ber-vech-i ihtisâr tekrar etmek, ecnebi matbuatından ve bazı memâlik gazetelerinden Osmanlılar aleyhine neşriyyât-ı muzır ve müşevvişe vukuu görülür veya haber verilir ise ilel ve esbâbı hakkıyla anlayıp izzâh mâ fi'z-zamîre çabalamak olacaktır.”

Gazetenin sahibi ve baş muharriri Mahmud Celâleddin Bey Nâmık Kemal'in yakın dostlarından. II. Abdülhamid devrinde Jön Türk olarak faaliyet göstermiş, takibata uğramış ve yazı yayımlaması yasaklanmıştır. Kendisini, ilk çıkardığı dergi olan aylık *Hazîne-i Evrâk*'la (1297-1298r./1881-1882) tanıtmıştır. Daha sonra kadınlara mahsus aylık *İnsâniyet* (1329h./1327r./1911) adlı mecmuayı sadece iki sayı çıkarılmış, Abdülkadir Kâmi Bey'in on dokuz sayı yayımladığı haftalık *Fen* dergisinin (1329h./1327r./1911) yazı heyetinde de bulunmuştur.

Ceride'nin yazı işleri müdürlüğünü Hasan Bedri Paşa (İşkodra askerî valisi) yapmıştır. Yazı kadrosunda Abdülhak Hâmid, Ali Ekrem (Bölâyır), Nigâr Hanım,

Nasûhî Bey (şair), Rızâ Han Dâniş (şair), Recâizâde Ekrem, Sâmi paşazâde Sezâi, Abdurrahman Âdil, Abdullah Bey (Ayдын mebusu), Hasan Bey (Basra valisi), Faik Rüşdî, Şair Eşref ve Sâmi h Bey gibi devrin tanınmış yazarları toplanmıştı. Mecmuada Mahmud Celâleddin Bey'in imzalı ve "M. C." rumuzlu makaleleri, Hasan Bedri Paşa'nın "H. B." rumuzlu askerliğe dair ve ilk Türk elektrik mühendisi Mehmed Refik Bey'in fenne dair yazıları, devrin iç ve dış meseleleriyle ilgili Ali Nihad Bey'in "Sakınalım" başlığı altındaki ikaz makaleleri değerli yazılardır. Said Paşa'nın (sadrazam) "Gazeteci Lisanı" adlı eseri de yine burada tefrika edilmiştir (11-45. sayılar). Mecmuada yayımlanan ve belge mahiyetinde olan, Hüseyin Hüsnü Paşa imzalı "Hareket Ordusu Beyannâmesi" (sy. 3) ve "II. Meşrutiyet'in Matbuat Kanunu" da (sy. 46) önemli yazılardandır.

Ceride'nin idârehanesi, İstanbul'da bugünkü Ebüssuud caddesinin Ankara caddesi girişinde, sağ sırada Asaduryan Matbaası'nın üstünde idi. Mecmua yayın hayatı boyunca başlangıçta çizdiği yoldan hiçbir şekilde ayrılmamıştır.

Ceride adını taşıyan diğer bir yayın organı da Pehlivanzâde Ahmed Fâik Bey tarafından 1890-1891 yıllarında Edirne'de yayımlanmıştır. Aynı adı taşımasından dolayı bazan birbirine karıştırılan bu iki yayın organından ikincisi, iki yıla yakın bir süre içinde haftada iki gün (pazartesi ve perşembe) olmak üzere 266 sayı yayımlanan mahallî bir gazetedir. Tam bir koleksiyonu Edirne Selimiye Kütüphanesi'nde bulunmaktadır (nr. 2658).

BİBLİYOGRAFYA :

Hasan Duman, *Katalog*, s. 55, 56; Necmettin Türeinay, *Abdülhak Şinasi Hisar*, Ankara 1988, s. 22-24, 28-37; Adnan Önelçin, *Trakya Basını*, İstanbul 1972, s. 16.

ZİYAD EBÜZZİYA

CERÎDE-i ADLİYYE

(جريدہ عدلیہ)

Osmanlı Devleti

**Adliye Nezâreti tarafından çıkarılan
ve Cumhuriyet döneminde
Adalet Bakanlığı'nca değişik adlarla
yayımı sürdürülen dergi.**

Adliye Nezâreti tarafından haftalık olarak çıkarılan *Ceride-i Mehâkim-i Adliyye* (bk. CERİDE-İ MEHÂKİM), II. Meşrutîyet'in ilânınınından sonra yerini yine İstanbul'da on beş günde bir çıkmaya başlayan *Ceride-i Adliyye*'ye bırakmıştır. Başlangıçta otuz iki sayfa olarak yayımlanan derginin ilk sayısı 5 Kânunuevvel 1325 (18 Aralık 1909) tarihinde çıkmış, daha sonra sayfa adedi altmış dörde yükselmiştir. *Ceride-i Adliyye*'nin ilk sayısının bazı nüshaları üzerinde 1 Kânunuevvel 1325 tarihi vardır. Bazı kaynaklarda da derginin ilk sayısının tarihi olarak bu tarih verilmektedir (bk. Yılmaz-Çağlar, s. 3). Ancak doğru tarihin 5 Kânunuevvel tarihi olduğu sanılmaktadır. Zira her iki nüsha üzerinde de cumartesi günü yazılıdır. Bu gün ise 5 Kânunuevvel 1325'e denk düşmektedir. Ayrıca ikinci sayının üzerindeki 19 Kânunuevvel 1325 tarihi de *Ceride-i Adliyye*'nin on beş günde bir yayımlandığı göz önüne alınırsa bu kanaati kuvvetlendirmektedir. *Ceride-i Adliyye*'nin sayfa numaraları baştan 149. sayıya kadar müteselsil olarak devam etmiş, bu sayıda tekrar birden başlamıştır. Derginin Adliye Nezâreti tarafından yayımlanan son nüshası, Mondros Mütarekesi'nin ardından çıkarılan 177, 178, 179. sayıların ortak nüshasıdır (Aralık 1918 - Ocak-Şubat 1919). Daha sonra *Ceride-i Adliyye* bu defa Ankara'da Kânunuevvel 1338'de (Aralık 1922) Adliye

Edirne'de
yayımlanan
Ceride'nin
28 Zilhicce 1307
tarihli
ilk sayısının
kapağı

Vekâleti tarafından kırk sekiz sayfa ve aylık olarak tekrar neşredilmeye başlanmıştır. Üzerindeki "sayı: 1, sekizinci sene" ifadesinden önceki derginin bir devamı olarak kabul edildiği anlaşılmaktadır. Ancak bir sonraki sayıdan itibaren "sekizinci sene" ifadesi terkedilerek "birinci sene" ibaresi konmuştur. Bu seride sayfalar birden başlayarak devam etmiştir. 76. sayıya kadar (yedinci sene: Teşrinisani / Kasım 1928) Arap harfleriyle yayımlanan dergi, 77. sayıdan itibaren Latin harfleriyle çıkmaya başladı. Derginin adı 1930'da (85. sayıdan itibaren) *Adliye Ceridesi*, 1944'te *Adliye Dergisi*, 1946'da da *Adalet Dergisi* olmuştur. Derginin Ankara'da çıkarıldığı dönemlerde sayılar önce müteselsil olarak devam etmiş ve bu durum 149. sayıya kadar (Aralık 1934) sürmüştür. Ocak 1935'ten itibaren dergi yeni bir şekilde ve her yıl sayılar birden başlamak üzere çıkmaya başlamıştır. 1975 yılına kadar aylık olarak çıkarılan *Adalet Dergisi* bu yıldan itibaren iki aylık olarak yayımlanmıştır. Halen bu isim ve bu periyotla çıkmaya devam etmektedir.

Ceride-i Adliyye'nin muhtevası "resmî" ve "gayri resmî" olmak üzere iki kısma ayrılmıştır. Resmî kısımda Temyiz Mahkemesi'nin kanun tefsiriyle ilgili kararları, ilâmları, idarî ve kanunî tebliğleri, tayinler, esbâb-ı mücibe lâyhaları, Şûrâ-yı Devlet mazbataları, adliye müfettiş raporları, kanunlar, tamimler, adlî istatistikler vb. bulunmaktadır. Gayri resmî kısımda ise ilmî makaleler, hukukî mütalaa ve tefsirler, yabancı ilmî ve hukukî müesseseler hakkında bilgiler, yabancı kanunların tercümeleri yer almaktadır. Özellikle Cumhuriyet'in ilk yıllarında çıkan *Ceride-i Adliyye*'lerde bu dönemde hazırlanan kanunlara ışık tutmak üzere birçok yabancı kanunun tercümesine yer verilmiştir (meselâ "İsviçre Me'mûrîn Kanunu", sy. 29-36; "Alman Ceza Kanunu", sy. 25, 27, 29; "Alman Usûl-i Muhâkemât-ı Cezâiyye Kanunu", sy. 32, 34-36). Yine bu dönemin ilk sayılarında, kurulan kanun komisyonları, bunların çalışma esasları ve hazırlanan tasarılar hakkında bilgiler mevcut olup bunlar özellikle hukuk tarihi bakımından son derece önemlidir (meselâ "Mecelle Komisyonunca Kitâbü'l-Büyükün Tâdilâtına Dair İhzar Olunan Lâyiha-i Kânûniyye ile Esbâb-ı Mücibesi", sy. 2-6, 10, 25). 1935 yılından itibaren yeni bir şekilde çıkan dergide hukukî incelemeler yine önemli bir yer tutmaktadır. Ay-

rıca ilk defa tatbikatçılara kolaylık sağlamak üzere mahkeme kararları ve İsviçre Federal Mahkemesi kararları yayımlanmaya başlanmıştır. Adalet Bakanlığı Mart 1966'da *Resmî Kararlar Dergisi* adıyla bir dergi çıkarınca *Adalet Dergisi*'nde mahkeme kararlarının yayımlanmasına son verilmiştir. Ancak 1979 yılından itibaren az da olsa tekrar Yargıtay kararları ve İsviçre Federal Mahkemesi kararları neşredilmiştir. Bundan başka genelgeler, tayinler, hukukî eser ve dergiler, mevzuat hakkındaki bilgiler derginin diğer içeriğini oluşturmaktadır.

Ceride-i Adliyye'de çıkan yazılarla ilgili genel fihristler yayımlanmıştır. Bunlar *Ceride-i Adliyye'nin Bidâyet-i Teessüsünden 1326 Senesi Gayesine Kadar Tarih Sırasıyla Fihrist-i Umûmîsi*, *Ceride-i Adliyye'nin 1327 Senesi Mart'ından 1328 Senesi Bidâyetine Kadar Tarih Sırasıyla Fihrist-i Umûmîsi*, *1328 Sene-i Rûmiyyesine Mahsus Ceride-i Adliyye'ye Ait Fihrist-i Hecâî*, *1329 Sene-i Rûmiyyesine Mahsus Ceride-i Adliyye'nin Fihrist-i Hecâîsi* başlıklı fihristlerdir. Ayrıca Ağustos, Eylül, Teşrinievvel 1341 tarihli 37, 38, 39. sayıların birlikte yayımlandığı nüshanın baş tarafında "Üçüncü Seri *Ceride-i Adliyye*'nin Umumi Fihristi" adıyla 25. sayıdan 36. sayıya kadar yer alan yazıların fihristi neşredilmiştir.

Ceride-i Adliyye'nin 1. sayısının 1 Kânunuevvel 1325 ve 5 Kânunuevvel 1325 tarihli iki farklı nüshasının ilk sayfaları

HULÛSÎ YAVUZ